

Рецензия

От: професор Георги Фотев Георгиев, доктор на философските науки:
Нов български университет.

Относно: научно-преподавателските постижения на доцент Светла Йончева Колева, доктор на науките, участник в обявения в Държавен вестник, брой: 3, от 5.1.2018 г. от Института за изследване на обществата и знанието - БАН конкурс за професор по: 3.1. Социология, антропология и науки за културата за нуждите на секция „Общество на знанието: наука, образование и иновации“

Единствен участник в обявения от ИИОЗ за нуждите на една от своите основни секции с ясно определен социологически профил е доцент, доктор на науките Светла Йончева Колева. обстоятелството на единствен участник се е превърнало по-скоро в правило в академичните практики у нас и се отбелязва най-често във формален и технически смисъл от официалните рецензенти. В настоящия случай обаче смятам, че участието на доц. Светла Колева е силно респектиращо като авторитетен социолог и ключова и водеща фигура вече в днешната национална социология в България. Започвам с това оценъчно твърдение, което се основава на моите систематични наблюдения върху процесите на социологията у нас и то в контекста, естествено, на процесите в световната социология и научното израстване на участничката в конкурса. В настоящата официална рецензия ще аргументирам конкретно твърдението си, с което започвам.

Всички изисквани от научния законодател процедури за участие в конкурса за академичната длъжност професор са стриктно спазени, приложени са всички необходими документи в съответствие с перфекционизъм, който, както знаете, ми импонира. Много държа на тези неща особено, когато се пледира за най-високата академична позиция професор, около която има за съжаления общо взето обърквания и едва ли не чиновнически представи. Високата академична длъжност изправя всеки кандидат и научното жури пред строго определени и многостранни аспекти на проявени научни качества и възможности в дисциплинарната област, пред набор от дължими компетентности за изследователско, преподавателско, специфично организаторско лидерство и не на последно място висок научен етос, особено предвид, от една страна, творческия индивидуализъм, от друга страна колективната природа на науката и особено на науки като социологията. Изискванията за професор, от една страна, и доцент, от друга страна, а преди това за асистент са различни, което е установено в науката от Средновековието до наше време, когато за съжаление е настъпила известна анархия, поради кризата на легитимизацията.

Светла Колева е завършила висше образование по социология в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (1984). Докторант е на Института по социология на БАН и през 1990 г. става доктор по социология. Научната кариера на д-р Колева е в този институт от н.с. II ст. до ст.н.с. II ст./доцент, каквато академична длъжност има сега в Институт за изследване на обществата и знанието, БАН. През 2017 г. защитава публично блестящо дисертация и получава най-високата научна степен *доктор на науките*. Дисертационният труд *Социологията в Централна и Източна Европа 1945-1989 г. Към рефлексивна история на дисциплината* е върхово научно достижение на доц. Светла Колева. Този фундаментален труд не е включен в списъка на подлежащите на рецензиране съчинения на участничката в Конкурса, тъй като съдържащите се в него научни приноси и цялостно значение за съвременната социология са получили вече легитимизация, но естествено въпросните приноси и цялостно значение са интегрална част в необходимата оценка пред която сме изправени. Във водещи университети в света публикации в много престижни издания се приемат за общовалидна оценка, която прави ненужно специално оценяване. Дисертационният труд на доц. Светла Колева е току-що публикуван от едно от най-престижните издателства в света под заглавие Koleva, Svetla. 2018. *Totalitarian Experience and Knowledge Production: Sociology in Central and Eastern Europe 1945-1989*. Leiden, Brill. Ако е нужно бих пояснил, че това не означава валидния преди Галилей принцип на аргумент от авторитет, а се има предвид процедурата за вземане на решение за публикуване. Преди да се спра на представените за рецензиране научни публикации на участничката в конкурса ще взема отношение към полето на нейните научноизследователски интереси, което е съществен въпрос с оглед академичната длъжност професор. Доц. Колева има трайни научни интереси в история на социологията и най-вече към тази от близкото минало, която е на границата на текущата история, към въпроси на теоретичната социология, в т.ч. основни социологически понятия и категории като социално взаимодействие и др., епистемология на социологическото познание, съвременната ситуация на социологията и др. В настоящия конкурс доц. Колева участва с 19 научни публикации, от които едва 8 са на български език, а другите са на френски и английски. От прекален педантизъм в този списък не фигурира *Totalitarian Experience and Knowledge Production: Sociology in Central and Eastern Europe 1945-1989*. но аз вече изразих отчетливо становище по въпроса (книгата не подлежи на повторно оценяване, но има своята голяма тежест сред трудовете, с които се участва в Конкурса). Всяка от публикациите манифестира научната зрялост, съдържа оригинални интерпретации и обяснения на събития и процеси в социологията и в нейната предметна област. Значимостта на публикациите се определя и от техния контекст, който е различен с оглед на езика, в смисъл на читателската публика. Авторката (зрелият и опитен социолог) е наясно, ако използвам любима думичка на Колева в по-новите и съчинения, с клопките, които са контекстуално определени. Отделни публикации на български език губят от значението

си, поради прекалена изтънченост и абстрактност, неразличима от спекулативност, която не е достойнство за позитивна наука, каквато е, да се разберем веднъж завинаги, социологията. Някои реформи в българската наука са не само безплодни, но нещо много по-лошо. Доц. Колева е след малцината български учени, осмелила се да подложи на научна критика квази-реформите. За нея научния етос и отговорността на учения не са празен звук, както е за много други. Няма да се уморя да повтарям, че интелектуалната честност е висша добродетел в науката. Тук стигаме до контекстите, които занимават социолога доц. Светла Колева.

Сред основните научни приноси в научното творчество на Светла Колева за периода след като получава научното звание доцент (ст.н.с. I ст.) е развитието на сравнителния метод, чието значение е изтъквано в социологията от втората половина на 19 в. и в социологическата класика специално от Дюркем. Сравнителният метод и подход в изследванията на Колева е във форматите на национални контексти на една наука социологията (тук има и други конкретизации, на които няма възможност да се спираме) и безпрецедентния процес на глобализация, който не би могъл да бъде в хоризонтите на пред-класическата и класическата социология.

В самооценката на научните приноси участничката в конкурса изтъква един свой основен научен принос, който, както и всички останали в *Справката*, се съдържа наистина в рецензираните трудове, въпрос по който рецензента е длъжен да вземе изрично отношение, но вероятно поради налагащата се краткост на формулировките се създава впечатление за преувеличаване на оригиналността: става дума за „легитимиране на термина „нехегемонистични социологии“ като част от парадигмата за постзападните социални науки». Като се остави настрана думичката (Попър много се ядосва на подмяната) и се обърнем към нещата и понятията въпросното легитимиране е позната тема и за да бъде коректен и справедлив в рецензираните публикации и други свои публикации показва, че е наясно с не дългата историята и генеалогията на проблема. Така нар. постколониална теория, постколониална социална наука, постколониална социология са наводнили книжния пазар, а по-световни и международни форуми тематичните и проблематични претенции на социолози от Индия, Африка, Америка, Великобритания стигат до досада и парадокси, които не е мястото тук да разглеждаме. Оглушителния патос е относно „нехегемонистичните социологии“. Известно е, че през 50-те години на XX в. в САЩ хегемонията на социологията на Парсънс предизвиква буря през 60-те години и т.н. Изпитвам съмнения в израза „парадигмата за постзападните социални науки». Има феномен, но не това е удачното название.

Истинската делигитимацията на „хегемонистичните социология“ е в мета-социологическата теория за социологията като полипарадигмална наука. Който е чел методологическия увод в том първи на *История на социологията*, публикувана в началото на 90-те години е разбрал за какво става дума. Но това монументално съчинение е публикувана на български език в страната на некролозите. В тази страна има един социолог, който признава достиженията на българските социолози, независимо от кое поколение са и колко различно мислят, това е разбира се проф. Петър-Емил Митев. Надявам се новият професор по социология да следва примера на своя учител. Така българските социолози ще превъзмогнат провинциализма.

Западни и наши социолози, често говорят на едро-на едро за социална наука и в моя личен опит от различни форуми съм установил, че не знаят какво говорят. Употребяват социалната наука и социологията като синоними. В край на 19 и първото десетилетие на 20 в. и Вебер си служи с израза, но след това предпочита името социология. Не може без супер-кодове, но пледирам да са уместно употребяване. Доц. Светла Колева държи за името на нашата наука и това много ме радва.

Научните приноси на доц. Светла Колева в предметно отношение са в значителна степен възможни и са обусловени от вниманието или проблематизирането, както се изразява тя, на контекста. Проблемът е толкова значим, че налага разработки, които са продуктивни и свързани с особено значими за социологията приноси на участничката в Конкурса. Така нареченият *епистемологически статус на контекста* в моята интерпретация на тезата на авторката е покана за възраждане на интереса към социология на познанието и социология на науката. Социологията на познанието поставя граници на класическата епистемология, респективно на класическата наука, което съвсем не означава проява на социологически империализъм, но няма съмнение, че се открива хоризонта на пост-класическата наука. В такава светлина смятам, че доц. Колева влиза в режима на нарастващата рефлексивност на социологията.

Светла Колева има траен интерес към дисциплинарното конституиране и развитие на социологията. Тези последователни търсения са възнаградени с наслагващи се научни приноси. Отстояването на дисциплинарната форма на социологията е свързано с нова аргументация, отговаряща на променящата се ситуация на тази най-сложна социална наука и новите предизвикателства пред монодисциплинарните науки изобщо. Дисциплинарността налага, както се изразява

Вебер, специализация и „конски капаци“, но принципите на финалната наука и натиска на практиката, защото освен всичко друго забавянето на изводите ги прави безпредметни, нов феномен в историята на науката, налага отварянето на дисциплината или ако използваме отново Веберовата метафора за конските капаци, тяхното снемане. Надявам се, вече в качеството си на професор по социология Светла Колева да продължи тази проблемно-тематична линия в досегашните си изследвания тъй като много въпроси остават открити, а на всичко отгоре много глутници се навъртат около социологията, а и слабохарактерни и без призвание „вътрешни хора“ я предават.

В някои от рецензираните трудове се откроява ярка хуманистична линия. Доц. Светла Колева има приноси в социологическата перспектива на паметта, която има сравнително по-стара традиция, нейното начало е в школата на Дюркем, но обръщам специално внимание върху социологическото изследване на състраданието. Този принос е толкова по-значим, когато света се намира на прага на пост-човешкото общество, проблематика, която разработвам през последните години.

Съвкупните научни приноси и постижения, включително посочените в Самооценката на приносите, нито един от които, както вече изтъкнах, не оспорвам, на участничката в Конкурса са едно от главните основания за решението доц. Светла Колева да заеме академичната длъжност професор в институцията обявила конкурса.

Участието в големи международни изследователски проекти и ръководството на проекти е за индивидуалния учен многомерен показател. От такава гледна точка пред националната ни социологическа общност се очертава ярката личност на учения Светла Колева. Не е възможно, но не е нужно пред вид приложения и публичен списък на проектите, в които доц. Колева е участвала, ръководила или при мащабните проекти е била един от ръководителите, да се представят накратко нейните приноси за колективните резултати, да се отчете нейната роля за организация на изследователската дейност и успеха на научното дело. Това е важен научен опит, който има значима стойност, непозната, естествено, в предходни времена на модерната наука, в т.ч. на социологията. Проектът дава възможност за незаменимо общуване между учените, което не може да бъде заменено с други форми на научна комуникация. Не съм бил в течение на някои от международните проекти. Има показатели по които може да се съди за това, което доц. Колева е допринесла и това, което е получила. За мен и за журито ще бъде полезно с оглед на нашата задача тя да вземе съвсем накратко отношение по въпроса. Няма съмнение, че проект като *Circulation et internationalisation des savoirs à travers les échanges sociologiques entre la France et la Bulgarie*“, с ръководител доц. Колева, е ценен на първо място за българската социология. Подобни функции имат и други международни проекти. Доц. Колева е член на редколегиите на престижни социологически списания, съставител на тематични броеве, тя е съставител на фундаментални социологически трудове.

Рецензираните трудове са цитирани, които във всеки случай са признаване, от значителен брой чуждестранни социолози и от български автори. Фактите са налични и прецизно систематизирани и без колебания изразявам своята положителна оценка.

Доц. Светла Колева е участвала във внушителен брой и то престижни международни социологически форуми и аз знам, че тя е позната и призната като авторитетен социолог от средното поколение в международни социологически среди. Тя е достоен посланик на нашата национална социология, която представя на високо ниво. Езиците на които се комуникира на такива форуми са английски и френски, а нейния френски език е брилянтен и съм сигурен, че някои колеги, чийто майчин език е френски могат да си помислят, че е французойка. Нейният английски, както и руски език са също превъзходни.

Длъжността професор в системата на БАН, която няма статус на университет, е свързана с особеност тъй като образователната функция е главна и отличителна за професора. Основата на образователната функция са научните достижения, а за професора са оригиналните и значими приноси в дадената научна област. Асистентът е наставляван от титуляра (професор или доцент), доцентът се основава в преподаването на установените и най-нови знания, а професорът, както казах се отличава със своите оригинални и значими приноси. По тези причини големият преход е от доцент към професор. При оценка на преподавателската дейност добавена стойност, ако използвам този израз по-свободно и разговорно, факта, че ученият от БАН бива канен от университет. Има учени, които са търсени и такива от които университета не се интересува. Справката за лекционните курсове на доц. Светла Колева е впечатляваща и дори смайваща. Доценти в университети не могат да се похвалят с такава преподавателска дейност и то в голямата си част в престижни чуждестранни университети. Препоръчам всеки, който се интересува от участничката в настоящия конкурс да вникне внимателно в обширния списък на лекционни курсове в България и чужбина. Към всичко това се добавя ръководството на докторанти. Доц. Светла Колева е брилянтен лектор. Заемането на академична длъжност, което е включване на академична колегия и по-широка общност е свързано с качества на личността, които не са предмет на аналитичния разум. Светла Колева е прекрасен човек и нейното благородство е пленително, на ней може да се разчита винаги, зачита постиженията на другите и е признателна.

Не е възможно в една рецензия да се засегне извънредно плодovitата и многостранна дейност на участничката в конкурса за академичната длъжност професор, дейност, както като обем и особено в качествено отношение надхвърля установените изисквания и стандарти, с които е свикнала академичната общност. Препоръчам на Светла Колева в бъдеще да намери пътища към големите публики, тоест да излиза отвъд границите на вътрешно-академичната циркулация, и да навлиза в полето на public sociology. Тази моя препоръка е много сериозна.

Препоръчам на уважаемите членове на научното жури да гласуват единодушно с „да“ за присъждане на академичната длъжност професор на доцент, доктор на науките Светла Йовчева Колева.

Април 2018 г.

проф. Георги Фотев

